

WIJK BIJ DUURSTEDEN • CULTUURHISTORISCHE WAARDENKAART

Trots op Wijk

De gemeente Wijk bij Duurstede kent een rijke en boeiende geschiedenis. Anno 2024 vind je hier 170 rijksmonumenten, 70 gemeentelijke monumenten, 10 archeologische monumenten en 3 rijksbeschermd gezichten: de dorpscentra van Cothen en Langbroek en de binnenstad van Wijk bij Duurstede. En dat is nog niet alles: delen van de gemeente zijn onderdeel van twee UNESCO Werelderfgoedgebieden, namelijk de Romeinse Limes en de Hollandse Waterlijnen.

Op de kaart vind je ook gebouwen en gebieden die, zonder een monument te zijn, grote betekenis hebben voor het karakter van onze gemeente.

Sporen van een grote geschiedenis

Al meer dan tweeduizend jaar is dit gebied nauw verbonden met de Nederrijn en de Kromme Rijn. De bodem en de natuurlijke hoogteverschillen waren ideaal voor het gebruik en de inrichting. Hier hebben bewoners hun weg gevonden en een bestaan opgebouwd. Jagers en verzamelaars, Romeinen, Vikingen, de handelsstad Dorestad, de afdamming van de Rijn in 1122, de ontginningen van het Langbroeker weteringgebied, woontorens en ridderhofsteden; je vindt de sporen letterlijk in de grond, in de gebouwen en als je goed kijkt ook in het landschap zelf.

Wijk bij Duurstede als tijdmachine

Die middeleeuwse aanleg zie je ook terug in wegen, dijken en kades. Soms zo zichtbaar dat je terug in de tijd lijkt te stappen. Wijk bij Duurstede kreeg in 1300 stadsrechten. Hierdoor kreeg de stad vrijheden en privileges, zoals het recht om een stadsmuur te bouwen, het recht om een jaar- en weekmarkt te organiseren, eigen rechtspraak te houden en het muntrecht. De historische binnenstad werd in een paar eeuwen uitgebreid tot de omvang die het vandaag de dag is.

Er is nog veel meer

Deze kaart is een zogeheten 'publiekskaart'. Het laat een deel zien van ons erfgoed. Voor een volledig overzicht kun je kijken op de Cultuurhistorische Waardenkaart gemeente Wijk bij Duurstede. Je vindt op deze kaart alle belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische plekken van onze gemeente. Waardevol om te behouden, te beschermen en te beleven. Want ze hebben Wijk bij Duurstede gemaakt tot de unieke plek die het nu is.

De inzetjes geven een aantal bijzondere, bekende en minder bekende plekken weer; objecten, panden en groen. Een kleine greep uit de rijkdom van onze gemeente.

Wil je meer weten, ben je nieuwsgierig naar al het erfgoed in de gemeente: scan de QR-code en ga op ontdekking uit in een toegankelijke digitale Cultuurhistorische Waardenkaart van de gemeente Wijk bij Duurstede.

- 1 Steenfabriek de Bosscherwaarden** - Aan de Lekdijk West vind je de in 1923 gebouwde steenfabriek, die nog tot 1991 in productie was. De ringoven en bijgebouwen zijn in 2009 gerestaureerd.
- 2 Wiel - Lekdijk West** - Een eindje verderop vind je het restant van een dijkdoorbraak uit 1747: een wiel. Het is een met water gevuld gat van 12 m diep, op de plek waar het water doorheen kolkte.
- 3 Waakhuis en dijkmagazijn - Lekdijk West** - Half in de dijk gebouwd vind je de woning en de materiaalopslagplaats uit 1878 van de dijkwachter. Hier lagen zondzakken, schoppen en kruiwagens.
- 4 Prinses Irene sluisen** - Het karakteristieke sluiscomplex in het A'dam-Rijnkanaal bestaat uit twee kolken: een uit 1952, en een uit 1974. Jaarlijks passeren hier 24.000 schepen.
- 5 Boerderij De Eng, Middelweg-Oost** - Een langhuisboerderij uit 1911 waar al in de middeleeuwen een huis moet hebben gestaan. Bijzonder is de toren met rondboogvensters.
- 6 De Vogelpoel, Wijkersloot** - Deze bijzondere dwarshuisboerderij, waar een gracht omheen loopt, was in de Tweede Wereldoorlog een schuilplaats voor verzetslieden en Engelse piloten.
- 7 Hoogstammboomgaard** - Een groene oase in de wijk De Horden. Al tientallen jaren wordt deze boomgaard beheerd door vrijwilligers. De oudste appelboom is er in 1935 geplant.
- 8 Limespaal - grenspaal Romeinse Rijk** - In de provincie Utrecht herinneren moderne varianten van grens- of wegpalen je aan de Romeinse Tijd. De Romeinen plaatsten dergelijke palen langs hun wegen en gaven daarop de afstand aan naar het volgende Castellum. In de gemeente staan er vijf, bijv. op de hoek Smidsdijk - Trechtweg.
- 9 De Brienenshof - Ossenaard, Cothen** - De dwarshuisboerderij dateert in oorsprong uit de zeventiende eeuw, maar is vermoedelijk nog ouder. In 1891 is de boerderij gedeeltelijk herbouwd. Na de verbouwing in 1987 is de boerderij als kaasmakerij in gebruik genomen.
- 10 Brink, Cothen** - De Brink in Cothen is een goed bewaard gebleven dorpsplein omringd met bijzondere panden uit de 19e eeuw, maar ook een tweetal boerderijen en een voormalige smidswoning. De Brink grenst aan het ommuurde terrein van de protestantse kerk, ook wel bekend als de St. Agneskerk.
- 11 Kasteel Weerdesteijn** - Middeleeuwse woontoren met een driedubbele omgrachting, 14e eeuw. In 1870 gerestaureerd, waarbij er een park en een ommuring werden toegevoegd.
- 12 Boenstoep, Langbroekerwetering** - Langs de Langbroekerwetering hebben een aantal boerderijen nog een boenstoep, een plek waar de was werd gedaan..
- 13 Griend - wilgenhakhout in het veld** - Ooit werd in velden langs de Langbroekerwetering op grote schaal griendhout geoogst; wilgentenen die men daar liet groeien als materiaal voor manden.
- 14 Tolhuis** - In 1867 gebouwd als tolhuis en jachtoezienerswoning. Van oorsprong was het een deel van het voormalig landgoed Domselaer.
- 15 Zuilenburg** - Dit kasteeltje was in de 13e eeuw gebouwd als versterkte, vierkante woontoren en werd in de 16e eeuw een ridderhofstad, waarbij de toren werd uitgebreid met een woonhuis.
- 16 Balkengat Kromme Rijn** - Aan de Prins Hendrikweg stond hier tot begin jaren 80 houtzagerij De Zonnwijzer. Het balkengat fungeert nu als aanlegplaats voor de Krommerijder.
- 17 Inundatiesluis Nieuwe Hollandse Waterlinie** - Deze inundatiesluizen zijn tussen 1866 en 1871 gebouwd om via de Kromme Rijn gebieden sneller onder water te kunnen zetten als verdediging van Utrecht. Sinds de zomer van 2021 onderdeel van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlijnen.
- 18 Molen Rijn en Lek** - Bovenop een toren in de stadsmuur, later een poort, werd in 1659 een molen gebouwd, die 'run' maalde - eikenschors voor de leerloerij. Nog steeds in gebruik als graanmolen.
- 19 Blekerij** - Eeuwenlang was er langs de wal van Wijk bij Duurstede een wasserij en blekerij, o.a. voor het Ewoud en Elisabeth-gasthuis aan de Overstraat. De gebouwen zijn weg, een veldje herinnert nog aan deze plek.
- 20 Kasteel Duurstede** - Na 1260 gebouwd als vierkante woontoren. De Utrechtse bisschop David van Bourgondië kwam hier in 1459 wonen en breidde het uit tot tot een pronkkasteel. Na 1524 verloor het gebouw zijn pracht, en werd het een ruïne, waarvan alleen de woontoren en de grootste (Bourgondische) hoektoren nog over zijn gebleven.
- 21 Zwaaikommen in kruising Lek en kanaal** - Tussen het A'dam-Rijnkanaal en de Lek is er verschil in diepte en stroming. Daar heeft het scheepvaartverkeer last van. Om dit op te vangen zijn hier zwaaikommen gemaakt, de 'eieren van Thijse', genoemd naar de waterstaatkundig ingenieur die dit bedacht.